Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

19. prosinca 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita fizičkih osoba u vezi s obradom osobnih podataka – Uredba (EU) 2016/679 – Članak 88. stavci 1. i 2. – Obrada u kontekstu zaposlenja – Osobni podaci zaposlenika – Preciznija pravila koja država članica predviđa na temelju tog članka 88. – Obveza poštovanja članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe – Obrada na temelju kolektivnog ugovora – Margina prosudbe stranaka kolektivnog ugovora u pogledu nužnosti obrade osobnih podataka koja je njime predviđena – Doseg sudskog nadzora”

U predmetu C-65/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka), odlukom od 22. rujna 2022., koju je Sud zaprimio 8. veljače 2023., u postupku

MK

protiv

K GmbH,

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: N. Jääskinen (izvjestitelj), predsjednik devetog vijeća, u svojstvu predsjednika osmog vijeća, M. Gavalec i I. Ziemele, suci,

nezavisna odvjetnica: L. Medina,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za MK, J. Zäh, *Rechtsanwalt*,

– za K GmbH, B. Geck, *Rechtsanwältin*,

– za Irsku, M. Browne, *Chief State Solicitor*, A. Joyce i M. Tierney, u svojstvu agenata, uz asistenciju D. Fennellyja, *BL*,

* Jezik postupka: njemački

– za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju G. Natale, *avvocato dello Stato*,

– za Europsku komisiju, A. Bouchagiar, M. Heller i H. Kranenborg, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 82. stavka 1. i članka 88. stavaka 1. i 2. u vezi s člankom 5., člankom 6. stavkom 1. i člankom 9. stavcima 1. i 2. Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1.; u daljnjem tekstu: OUZP).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između fizičke osobe MK i društva K GmbH, njezina poslodavca, u vezi s naknadom nematerijalne štete za koju ta osoba tvrdi da ju je pretrpjela zbog obrade njezinih osobnih podataka koju je to društvo izvršilo na temelju sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 8., 10. i 155. OUZP-a glase:

„(8) Ako se ovom Uredbom predviđaju specifikacije ili ograničenja njezinih pravila pravom države članice, države članice mogu, u mjeri u kojoj je to potrebno radi usklađenosti i kako bi nacionalne odredbe bile razumljive osobama na koje se primjenjuju, elemente ove Uredbe uključiti u svoje nacionalno pravo.

[…]

(10) Kako bi se osigurala postojana i visoka razina zaštite pojedinaca te uklonile prepreke protoku osobnih podataka unutar [Europske] unije, razina zaštite prava i sloboda pojedinaca u vezi s obradom takvih podataka trebala bi biti jednaka u svim državama članicama. U čitavoj Uniji trebalo bi osigurati postojanu i homogenu primjenu pravila za zaštitu temeljnih prava i sloboda pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka. […] Ovom Uredbom također se državama članicama pruža prostor za djelovanje kako bi bolje odredile njezina pravila uključujući obradu posebnih kategorija osobnih podataka (‚osjetljivi podaci'). U tom smislu ovom se Uredbom ne isključuje pravo države članice kojim se utvrđuju okolnosti posebnih situacija obrade, što uključuje preciznije određivanje uvjeta pod kojima je obrada osobnih podataka zakonita.

[…]

(155) Pravom države članice ili kolektivnim ugovorima, uključujući ‚ugovore o radovima' [sporazume između poslodavca i radničkog vijeća], mogu se predvidjeti posebna pravila za obradu osobnih podataka zaposlenikâ u kontekstu zaposlenja, posebno za uvjete pod kojima se osobni podaci u kontekstu zaposlenja mogu obrađivati na temelju privole zaposlenika, za potrebe zapošljavanja, izvršavanja ugovora o radu, uključujući ispunjavanje zakonski propisanih obveza ili obveza propisanih kolektivnim ugovorima, za potrebe upravljanja radom i njegova planiranja i organizacije, jednakosti i različitosti na radnom mjestu, zdravlja i sigurnosti na radu i za potrebe ostvarenja i uživanja prava i koristi iz radnog odnosa, na individualnoj ili kolektivnoj osnovi, te za potrebe prestanka radnog odnosa."

4 Članak 4. te uredbe, naslovljen „Definicije", određuje:

„Za potrebe ove Uredbe:

1. ‚osobni podaci' znači svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi (‚ispitanik'); […]

2. ‚obrada' znači svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na osobnim podacima ili na skupovima osobnih podataka […]

[…]

7. ‚voditelj obrade' znači fizička ili pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo koje samo ili zajedno s drugima određuje svrhe i sredstva obrade osobnih podataka; […]

[…]"

5 Poglavlje II. OUZP-a, naslovljeno „Načela", sadržava članke 5. do 11.

6 Člankom 5. te uredbe, naslovljenim „Načela obrade osobnih podataka", predviđa se:

„1. Osobni podaci moraju biti:

[…]

(c) primjereni, relevantni i ograničeni na ono što je nužno u odnosu na svrhe u koje se obrađuju (‚smanjenje količine podataka');

[…]

(f) obrađivani na način kojim se osigurava odgovarajuća sigurnost osobnih podataka, uključujući zaštitu od neovlaštene ili nezakonite obrade te od slučajnog gubitka, uništenja ili oštećenja primjenom odgovarajućih tehničkih ili organizacijskih mjera (‚cjelovitost i povjerljivost');

2. Voditelj obrade odgovoran je za usklađenost sa stavkom 1. te je mora biti u mogućnosti dokazati (‚pouzdanost')."

7 U članku 6. navedene uredbe, naslovljenom „Zakonitost obrade”, navodi se:

„1. Obrada je zakonita samo ako i u onoj mjeri u kojoj je ispunjeno najmanje jedno od sljedećega:

(a) ispitanik je dao privolu za obradu svojih osobnih podataka u jednu ili više posebnih svrha;

(b) obrada je nužna za izvršavanje ugovora u kojem je ispitanik stranka ili kako bi se poduzele radnje na zahtjev ispitanika prije sklapanja ugovora;

(c) obrada je nužna radi poštovanja pravnih obveza voditelja obrade;

(d) obrada je nužna kako bi se zaštitili životno važni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe;

(e) obrada je nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade;

(f) obrada je nužna za potrebe legitimnih interesa voditelja obrade ili treće strane, osim kada su od tih interesa jači interesi ili temeljna prava i slobode ispitanika koji zahtijevaju zaštitu osobnih podataka, osobito ako je ispitanik dijete.

Točka (f) prvog podstavka ne odnosi se na obradu koju provode tijela javne vlasti pri izvršavanju svojih zadaća.

2. Države članice mogu zadržati ili uvesti preciznije odredbe kako bi se primjena pravila ove Uredbe s obzirom na obradu prilagodila radi usklađivanja sa stavkom 1. točkama (c) i (e) tako da se preciznije odrede posebni zahtjevi za obradu te druge mjere za osiguravanje zakonite i poštene obrade, među ostalim za druge posebne situacije obrade kako je predviđeno u poglavlju IX.

3. Pravna osnova za obradu iz stavka 1. točaka (c) i (e) utvrđuje se u:

(a) pravu Unije; ili

(b) pravu države članice kojem voditelj obrade podliježe.

[…] Ta pravna osnova može sadržavati posebne odredbe kako bi se prilagodila primjena pravila ove Uredbe, među ostalim opće uvjete kojima se uređuje zakonitost obrade od strane voditelja obrade, vrste podataka koji su predmet obrade, dotične ispitanike, subjekte kojima se osobni podaci mogu otkriti i svrhe u koje se podaci mogu otkriti, ograničavanje svrhe, razdoblje pohrane te aktivnosti obrade i postupke obrade, uključujući mjere za osiguravanje zakonite i poštene obrade, kao i za druge posebne situacije obrade kako je navedeno u poglavlju IX. […]

[…]”

8 Članak 9. te uredbe, naslovljen „Obrada posebnih kategorija osobnih podataka”, glasi:

„1. Zabranjuje se obrada osobnih podataka koji otkrivaju rasno ili etničko podrijetlo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatu te obrada genetskih podataka, biometrijskih podataka u svrhu jedinstvene identifikacije pojedinca, podataka koji se odnose na zdravlje ili podataka o spolnom životu ili seksualnoj orijentaciji pojedinca.

2. Stavak 1. ne primjenjuje se ako je ispunjeno jedno od sljedećeg:

(a) ispitanik je dao izričitu privolu za obradu tih osobnih podataka za jednu ili više određenih svrha, osim ako se pravom Unije ili pravom države članice propisuje da ispitanik ne može ukinuti zabranu iz stavka 1.;

(b) obrada je nužna za potrebe izvršavanja obveza i ostvarivanja posebnih prava voditelja obrade ili ispitanika u području radnog prava i prava o socijalnoj sigurnosti te socijalnoj zaštiti u mjeri u kojoj je to odobreno u okviru prava Unije ili prava države članice ili kolektivnog ugovora u skladu s pravom države članice koje propisuje odgovarajuće zaštitne mjere za temeljna prava i interese ispitanika;

[…]”

9 Članak 82. OUZP-a, naslovljen „Pravo na naknadu štete i odgovornost”, koji se nalazi u poglavlju VIII. te uredbe, naslovljenom „Pravna sredstva, odgovornost i sankcije”, u stavku 1. predviđa:

„Svaka osoba koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog kršenja ove Uredbe ima pravo na naknadu od voditelja obrade ili izvršitelja obrade za pretrpljenu štetu.”

10 Članak 88. OUZP-a, naslovljen „Obrada u kontekstu zaposlenja”, koji se nalazi u poglavlju IX. te uredbe, naslovljenom „Odredbe u vezi s posebnim situacijama obrade”, u stavcima 1. i 2. propisuje:

„1. Države članice mogu zakonom ili kolektivnim ugovorima predvidjeti preciznija pravila s ciljem osiguravanja zaštite prava i sloboda u vezi s obradom osobnih podataka zaposlenika u kontekstu zaposlenja, osobito za potrebe zapošljavanja, izvršavanja ugovora o radu, što uključuje ispunjavanje zakonski propisanih obveza ili obveza propisanih kolektivnim ugovorima, za potrebe upravljanja, planiranja i organizacije rada, jednakosti i različitosti na radnome mjestu, zdravlja i sigurnosti na radu, zaštite imovine poslodavca ili klijenta i za potrebe ostvarenja i uživanja prava i koristi iz radnog odnosa, na individualnoj ili kolektivnoj osnovi, te za potrebe prestanka radnog odnosa.

2. Ta pravila uključuju prikladne i posebne mjere za zaštitu ljudskog dostojanstva ispitanika, njegovih legitimnih interesa i temeljnih prava, posebno u odnosu na transparentnost obrade, prijenos osobnih podataka unutar grupe poduzetnika ili grupe poduzeća koja se bave zajedničkom gospodarskom djelatnošću i sustavâ praćenja na radnom mjestu.”

11 Članak 99. OUZP-a, naslovljen „Stupanje na snagu i primjena”, glasi:

„1. Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

2. Primjenjuje se od 25. svibnja 2018.”

Nacionalno pravo

12 Članak 26. Bundesdatenschutzgesetza (Savezni zakon o zaštiti podataka) od 30. lipnja 2017. (BGBl. 2017. I, str. 2097., u daljnjem tekstu: BDSG), naslovljen „Obrada podataka za potrebe radnog odnosa", u stavcima 1. i 4. predviđa:

„(1) Osobni podaci zaposlenikâ mogu se obrađivati u svrhe radnog odnosa, ako je to potrebno za odluku o zasnivanju tog odnosa ili, nakon zasnivanja, za njegovu provedbu ili okončanje, odnosno za ostvarivanje ili ispunjavanje prava i obveza na osnovi predstavljanja interesa zaposlenikâ koji proizlaze iz zakona ili kolektivnog ugovora, sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća u privatnom ili javnom sektoru (kolektivni ugovor). […]

[…]

(4) Obrada osobnih podataka za potrebe radnog odnosa, uključujući posebne kategorije osobnih podataka zaposlenikâ, dopuštena je na temelju kolektivnih ugovora. Pritom strane koje sudjeluju u pregovorima moraju poštovati članak 88. stavak 2. [OUZP-a]."

Glavni postupak i prethodna pitanja

13 Tužitelj u glavnom postupku zaposlenik je tuženika u glavnom postupku, društva osnovanog u skladu s njemačkim pravom, i predsjeda radničkim vijećem koje je osnovano u okviru tog društva.

14 Navedeno društvo prvotno je obradilo određene osobne podatke svojih zaposlenika u vezi s korištenjem softvera pod nazivom „SAP" (u daljnjem tekstu: softver SAP), među ostalim u računovodstvene svrhe te je sa svojim radničkim vijećem sklopilo više sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća u tom pogledu.

15 Tijekom 2017. grupa društava D, kojoj pripada tuženik u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: grupa D), uvela je u cijelu tu grupu softver pod nazivom „Workday" (u daljnjem tekstu: „softver Workday"), koji funkcionira u oblaku (*cloud*), kao jedinstveni sustav upravljanja informacijama o osoblju. U tom je okviru tuženik u glavnom postupku prenio razne osobne podatke svojih zaposlenika sa softvera SAP na poslužitelj društva majke grupe D koja se nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama.

16 Tuženik u glavnom postupku i njegovo radničko vijeće sklopili su 3. srpnja 2017. sporazum o iznimnom dopuštenju za uvođenje softvera Workday (u daljnjem tekstu: sporazum između poslodavca i radničkog vijeća o iznimnom dopuštenju), kojim se, među ostalim, zabranjuje korištenje tog softvera u svrhu upravljanja ljudskim resursima, kao što je ocjena radnika, tijekom faze eksperimentiranja. U skladu s Prilogom 2. tom sporazumu, jedine kategorije podataka koji su se mogli prenijeti radi popunjavanja softvera Workday bile su identifikacijski broj koji je radniku dodijeljen unutar grupe D, njegovo prezime, ime, telefonski broj, datum stupanja u službu u predmetnom društvu, datum njegova stupanja u službu u grupi D, njegovo mjesto rada, ime predmetnog društva te poslovni telefonski broj i adresa elektroničke pošte. Učinci navedenog sporazuma produljeni su do stupanja na snagu konačnog sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća, sklopljenog 23. siječnja 2019.

17 U tom kontekstu, tužitelj u glavnom postupku podnio je Arbeitsgerichtu (Radni sud, Njemačka), a zatim Landesarbeitsgerichtu (Zemaljski radni sud, Njemačka), zahtjeve za pristup određenim informacijama, brisanje podataka koji se na njega odnose i naknadu štete. Taj je tužitelj, među ostalim, tvrdio da je tuženik u glavnom postupku na poslužitelj društva majke prenio osobne podatke koji se na njega odnose, od kojih neki nisu bili navedeni u sporazumu između poslodavca i radničkog vijeća o iznimnom dopuštenju, osobito njegove privatne kontaktne podatke, pojedinosti njegova ugovora i plaće, broj socijalnog osiguranja i porezni identifikacijski broj, državljanstvo te njegov bračni status.

18 Budući da nije uspio u cijelosti, tužitelj u glavnom postupku podnio je reviziju Bundesarbeitsgerichtu (Savezni radni sud, Njemačka), sudu koji je uputio zahtjev. U tijeku je još samo zahtjev tog tužitelja za naknadu nematerijalne štete na temelju OUZP-a koju je pretrpio zbog nezakonite obrade njegovih osobnih podataka pomoću softvera Workday tijekom razdoblja od prvog dana kada je ta uredba postala primjenjiva, odnosno 25. svibnja 2018., do kraja prvog tromjesečja 2019.

19 Što se tiče nezakonitosti te obrade, tužitelj u glavnom postupku ističe, s jedne strane, da ona nije bila nužna ni u svrhu radnog odnosa, za koji je tuženik u glavnom postupku tada upotrebljavao softver SAP, ni za eksperimentiranje sa softverom Workday jer bi uporaba fiktivnih podataka bila dovoljna u tu svrhu te bi jamčila da u okviru grupe D neće biti dostupni nikakvi stvarni podaci. S druge strane, čak i pod pretpostavkom da sporazum između poslodavca i radničkog vijeća o iznimnom dopuštenju može biti valjana osnova za navedenu obradu, odobrenje koje se u njemu nalazi bilo bi prekoračeno jer je taj tuženik prenio podatke različite od onih predviđenih u Prilogu 2. tom sporazumu. Naposljetku, teret dokazivanja da je navedeni tuženik postupio u skladu s OUZP-om je na potonjem.

20 Tuženik u glavnom postupku tvrdi da je predmetna obrada u skladu sa zahtjevima OUZP-a, da je teret dokazivanja na tužitelju u glavnom postupku i da on nije dokazao ni postojanje nematerijalne štete ni uzročnu vezu između možebitne povrede te uredbe i navodne štete.

21 Sud koji je uputio zahtjev smatra da su postupci koje osporava tužitelj u glavnom postupku obuhvaćeni materijalnim područjem primjene OUZP-a jer predstavljaju „obradu osobnih podataka” tog „ispitanika” u smislu članka 4. točaka 1. i 2. te uredbe. Osim toga, navodi da tuženik u glavnom postupku ima svojstvo „voditelja obrade” u smislu članka 4. točke 7. navedene uredbe. Što se tiče njezina vremenskog područja primjene, on naglašava kako je točno da je obrada započela prije datuma na koji je taj instrument postao primjenjiv, ali da je nakon njega nastavila zbog više produljenja prvotnih učinaka sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća o iznimnom dopuštenju.

22 U tom se kontekstu sud koji je uputio zahtjev pita, kao prvo, je li nacionalna odredba kojom se uređuje obrada osobnih podataka za potrebe radnih odnosa, a kojom se u biti predviđa da je takva obrada koja se provodi na temelju kolektivnih ugovora zakonita pod uvjetom poštovanja članka 88. stavka 2. OUZP-a, kao što je članak 26. stavak 4. BDSG-a, u skladu s tom uredbom ili predmetna obrada u tu svrhu mora biti i u skladu s drugim njezinim odredbama. Taj je sud sklon stavu da, ako je obrada osobnih podataka zaposlenika uređena „kolektivnim ugovorom” u smislu članka 88. OUZP-a, ta obrada ne može odstupiti od zahtjeva koji ne proizlaze samo iz tog članka 88., nego i iz članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe, osobito u pogledu kriterija nužnosti obrade predviđene tim trima potonjim člancima.

23 Kao drugo, u slučaju potvrdnog odgovora na njegovo prvo pitanje, navedeni se sud pita imaju li stranke takvog kolektivnog ugovora marginu prosudbe koja bi trebala biti predmet samo ograničenog sudskog nadzora u pogledu procjene nužnosti predmetne obrade u smislu članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. OUZP-a. Prema njegovu mišljenju, ta teza može biti potkrijepljena argumentacijom da su te stranke vrlo blisko povezane s poslovanjem poduzeća i da su općenito postigle pravednu ravnotežu između interesa o kojima je riječ. Međutim, sudska praksa Suda koja se odnosi na druge akte prava Unije, osobito presude od 7. veljače 1991., Nimz (C-184/89, EU:C:1991:50) i od 20. ožujka 2003., Kutz-Bauer (C-187/00, EU:C:2003:168), upućuje na to da odredbe kolektivnog ugovora koje ulaze u područje primjene tog prava ne mogu biti protivne tom pravu i da, ako je potrebno, takve odredbe treba izuzeti iz primjene.

24 Kao treće, u slučaju potvrdnog odgovora na njegovo drugo pitanje, sud koji je uputio zahtjev želi saznati kriterije za ocjenu na koje bi, ovisno o slučaju, trebao ograničiti svoj sudski nadzor.

25 Naposljetku, četvrto, peto i šesto pitanje, koja je taj sud prvotno postavio, prije nego što ih je povukao, odnosila su se u biti na pravo na naknadu nematerijalne štete na temelju članka 82. stavka 1. OUZP-a.

26 U tim je okolnostima Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li zakonom predviđeno nacionalno pravilo doneseno u skladu s člankom 88. stavkom 1. [OUZP-a], kao što je članak 26. stavak 4. [BDSG-a], kojim se određuje da je obrada osobnih podataka zaposlenika za potrebe radnog odnosa na temelju kolektivnih ugovora, uključujući posebne kategorije osobnih podataka, dopuštena ako se poštuje članak 88. stavak 2. OUZP-a, tumačiti na način da uvijek treba poštovati i druge zahtjeve iz OUZP-a, primjerice članak 5., članak 6. stavak 1. te članak 9. stavke 1. i 2. OUZP-a?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:

Može li se zakonom predviđeno nacionalno pravilo doneseno u skladu s člankom 88. stavkom 1. OUZP-a, kao što je članak 26. stavak 4. BDSG-a, tumačiti na način da stranke kolektivnog ugovora (u ovom slučaju stranke sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća) prilikom ocjene nužnosti obrade podataka u smislu članka 5., članka 6. stavka 1. te članka 9. stavaka 1. i 2. OUZP-a imaju marginu prosudbe koja podliježe samo ograničenom sudskom nadzoru?

3. U slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje:

Na što se u takvom slučaju može ograničiti sudski nadzor?

4. Treba li članak 82. stavak 1. OUZP-a tumačiti na način da osobe imaju pravo na naknadu nematerijalne štete već onda kad su njihovi osobni podaci obrađeni protivno zahtjevima iz OUZP-a ili pravo na naknadu nematerijalne štete zahtijeva da ispitanik usto treba dokazati da je pretrpio znatnu nematerijalnu štetu?

5. Je li članak 82. stavak 1. OUZP-a namijenjen posebnoj odnosno općoj prevenciji i treba li to uzeti u obzir prilikom određivanja iznosa nematerijalne štete koju je potrebno nadoknaditi na temelju članka 82. stavka 1. OUZP-a na teret voditelja obrade ili izvršitelja obrade?

6. Je li prilikom određivanja iznosa nematerijalne štete koju je potrebno nadoknaditi na temelju članka 82. stavka 1. OUZP-a relevantan stupanj krivnje voditelja obrade ili izvršitelja obrade? Konkretno, smije li se nepostojanje krivnje ili manji stupanj krivnje voditelja obrade ili izvršitelja obrade uzeti u obzir u njegovu korist?”

Postupak pred Sudom

27 Odlukom predsjednika Suda od 24. siječnja 2024., presude od 4. svibnja 2023. Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka) (C-300/21, EU:C:2023:370), od 14. prosinca 2023., Nacionalna agencija za prihodite (C-340/21, EU:C:2023:986), od 14. prosinca 2023., Gemeinde Ummendorf (C-456/22, EU:C:2023:988), od 21. prosinca 2023., Krankenversicherung Nordrhein (C-667/21, EU:C:2023:1022), kao i od 25. siječnja 2024., MediaMarktSaturn (C-687/21, EU:C:2024:72) dostavljeni su sudu koji je uputio zahtjev kako bi pojasnio želi li, s obzirom na te presude, ostati pri svojem zahtjevu za prethodnu odluku, osobito kad je riječ o četvrtom, petom i šestom pitanju.

28 Odlukom predsjednika Suda od 15. ožujka 2024. postupak je prekinut na temelju članka 55. stavka 1. točke (b) Poslovnika Suda do primitka odgovora na tako postavljeno pitanje.

29 Pisanim priopćenjem koje je Sud zaprimio 8. svibnja 2024. sud koji je uputio zahtjev obavijestio ga je da povlači četvrto, peto i šesto pitanje, ali ostaje pri svojem prvom, drugom i trećem pitanju.

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

30 Tuženik u glavnom postupku tvrdi da su prvo, drugo i treće pitanje nedopušteni jer nisu relevantni za rješavanje spora koji se vodi pred sudom koji je uputio zahtjev. U biti tvrdi da tužitelj u glavnom postupku ne osporava sadržaj sporazuma između poslodavca i radničkog vijeća koji se primjenjuje u ovom slučaju, nego prekoračenje granica tog sporazuma predmetnom obradom podataka, tako da predmet tog spora nije povreda zahtjeva iz članka 88. OUZP-a koji se odnose na takav sporazum. Štoviše, ta su pitanja hipotetska jer se njima tom sudu nastoji omogućiti nadzor zakonitosti te obrade općenito, a ne samo s obzirom na elemente koje osporava tužitelj u glavnom postupku.

31 U tom je pogledu, prema ustaljenoj sudskoj praksi, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu, koja uživaju pretpostavku relevantnosti. Slijedom toga, ako se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje ili valjanost pravila prava Unije, Sud je u načelu dužan odlučiti osim ako je očito da traženo tumačenje nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima kako bi mogao dati koristan odgovor na navedeno pitanje (presuda od 20. lipnja 2024., Scalable Capital, C-182/22 i C-189/22, EU:C:2024:531, t. 18. i navedena sudska praksa).

32 U ovom se slučaju prvo, drugo i treće pitanje odnose na tumačenje nekoliko odredbi prava Unije, konkretnije članka 88. OUZP-a, u vezi s njegovim člancima 5., 6. i 9. Usto, sud koji je uputio zahtjev smatra da su granice utvrđene sporazumom između poslodavca i radničkog vijeća koji se primjenjuje u ovom slučaju, koje on kvalificira kao „kolektivni ugovor” u smislu te uredbe,

prekoračene i da obradu osobnih podataka o kojoj je riječ u glavnom postupku treba ispitati u cijelosti jer može biti nezakonita s obzirom na odredbe kako stavka 1. tako i stavka 4. članka 26. BDSG-a, koji izričito upućuje na članak 88. OUZP-a.

33 Iz toga proizlazi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

34 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 88. stavke 1. i 2. OUZP-a tumačiti na način da nacionalna odredba čiji je predmet obrada osobnih podataka za potrebe radnih odnosa i koja je donesena na temelju članka 88. stavka 1. te uredbe mora imati za učinak obvezivanje svojih adresata da poštuju ne samo zahtjeve koji proizlaze iz članka 88. stavka 2. navedene uredbe nego i one koji proizlaze iz njezina članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2.

35 U tom pogledu valja podsjetiti na to da se OUZP-om nastoji osigurati usklađivanje nacionalnih zakonodavstava o zaštiti osobnih podataka koje je u načelu potpuno. Međutim, određene odredbe te uredbe otvaraju mogućnost državama članicama da predvide dodatna, stroža ili odstupajuća nacionalna pravila koja im ostavljaju marginu prosudbe o načinu na koji se te odredbe mogu primijeniti („odstupajuće klauzule”) (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 51. i navedenu sudsku praksu).

36 Člankom 88. OUZP-a, koji se odnosi na obradu osobnih podataka u kontekstu zaposlenja, utvrđuju se uvjeti pod kojima države članice zakonom ili kolektivnim ugovorima mogu predvidjeti „preciznija pravila” s ciljem osiguravanja zaštite prava i sloboda zaposlenika na koje se takva obrada odnosi. U uvodnoj izjavi 155. te uredbe navodi se, među ostalim, da pojam „kolektivni ugovor” u smislu tog članka 88. uključuje „[sporazume između poslodavca i radničkog vijeća]”, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku. Osim toga, članci 5., 6. i 9. navedene uredbe utvrđuju načela koja se odnose na obradu osobnih podataka, uvjete zakonitosti te obrade i pravila u vezi s obradom koja se odnosi na posebne kategorije takvih podataka.

37 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, pojmovi iz odredbe prava Unije koja, poput članka 88. OUZP-a, ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica radi utvrđivanja svojeg smisla i dosega u pravilu moraju u cijeloj Uniji imati autonomno i ujednačeno tumačenje do kojeg treba doći, uzimajući u obzir, među ostalim, tekst odredbe o kojoj je riječ, ciljeve koji se njome nastoje postići i njezin kontekst (vidjeti po analogiji presudu od 14. prosinca 2023., Nacionalna agencija za prihodite, C-340/21, EU:C:2023:986, t. 23. i navedenu sudsku praksu).

38 Kao prvo, iz teksta članka 88. OUZP-a proizlazi da se njegovim stavkom 1. zahtijeva da „preciznija pravila” odobrena tom odredbom imaju normativni sadržaj svojstven području koje se uređuje i različit od općih pravila sadržanih u toj uredbi, dok se u njegovu stavku 2., u skladu s ciljem usklađivanja iz navedene uredbe, ograničava margina prosudbe država članica koje namjeravaju donijeti nacionalni propis na temelju tog stavka 1. (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 61., 65., 72. i 75.).

39 Suprotno tomu, u tom se tekstu izričito ne navodi trebaju li se „preciznijim pravilima” koja države članice stoga mogu donijeti nastojati poštovati samo zahtjevi navedeni u članku 88. stavku 2. OUZP-a ili i druge odredbe te uredbe, tako da obrada osobnih podataka koja se provodi na temelju takvih pravila također mora biti u skladu s potonjim odredbama.

40 Kao drugo, što se tiče ciljeva članka 88. OUZP-a, Sud je već presudio da je taj članak „odstupajuća klauzula” i da se mogućnost koja je državama članicama dodijeljena njegovim stavkom 1., s obzirom na posebnosti takve obrade, objašnjava, među ostalim, postojanjem odnosa podređenosti zaposlenika prema poslodavcu. Pojasnio je da uvjeti nametnuti člankom 88. stavkom 2. te uredbe odražavaju granice margine prosudbe prepuštene državama članicama, na način da se manjak usklađenosti koji je njoj svojstven može dopustiti samo ako su uz postojeće razlike pružena posebna i prikladna jamstva kojima se nastoje zaštititi prava i slobode zaposlenikâ u vezi s obradom njihovih osobnih podataka u kontekstu zaposlenja (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 52., 53. i 73.).

41 Usto, Sud je naglasio da, kada države članice koriste mogućnost koja im je dodijeljena člankom 88. OUZP-a, one moraju koristiti svoju marginu prosudbe pod uvjetima i ograničenjima predviđenima odredbama te uredbe te stoga moraju donijeti zakone ne dovodeći u pitanje sadržaj i ciljeve navedene uredbe, čiji je cilj, među ostalim, osigurati visoku razinu zaštite prava i sloboda osoba čiji se podaci obrađuju, kao što to proizlazi iz njezine uvodne izjave 10. Stoga pravila koja je država članica donijela na temelju tog članka 88. moraju imati za cilj zaštitu prava i sloboda zaposlenika u vezi s obradom njihovih osobnih podataka (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 54., 59., 62. i 74.).

42 Međutim, pod prijetnjom ugrožavanja svih tih svrha, a konkretnije, svrhe osiguranja visoke razine zaštite zaposlenika u slučaju obrade njihovih osobnih podataka u kontekstu zaposlenja, članak 88. OUZP-a ne može se tumačiti na način da „preciznija pravila” koja države članice mogu donijeti na temelju tog članka mogu imati za cilj ili posljedicu zaobilaženje obveza voditelja obrade ili izvršitelja obrade koje proizlaze iz drugih odredbi te uredbe.

43 Iz toga slijedi da članak 88. stavke 1. i 2. OUZP-a valja tumačiti na način da, čak i kad se države članice oslanjaju na taj članak kako bi u svoje nacionalne pravne poretke uvele „preciznija pravila” zakonom ili putem kolektivnih ugovora, također moraju biti ispunjeni zahtjevi koji proizlaze iz drugih odredbi koje su posebno navedene u ovom pitanju, odnosno članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe. To osobito vrijedi za poštovanje kriterija nužnosti obrade predviđene tim odredbama, u vezi s kojim se sud koji je uputio zahtjev konkretnije pita.

44 Kao treće, kontekst članka 88. OUZP-a potkrepljuje to tumačenje.

45 Naime, članak 88. OUZP-a nalazi se u njegovu poglavlju IX., naslovljenom „Odredbe u vezi s posebnim situacijama obrade”, dok se članci 5., 6. i 9. te uredbe nalaze u njezinu poglavlju II., naslovljenom „Načela”, koje stoga ima općenitiji doseg. Osim toga, iz teksta tog članka 6., koji u stavcima 2. i 3. izričito upućuje na odredbe tog poglavlja IX., jasno proizlazi da su uvjeti za zakonitost predviđeni navedenim člankom 6. obvezujući i u okviru „posebnih situacija” uređenih odredbama navedenog poglavlja IX.

46 Usto, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da svaka obrada osobnih podataka mora poštovati načela kojima se uređuje obrada takvih podataka, kao i prava ispitanika koja su navedena u poglavljima II. i III. OUZP-a. Konkretno, ona mora biti u skladu s načelima koja se odnose na obradu tih podataka predviđenima u članku 5. te uredbe i ispunjavati uvjete zakonitosti obrade navedene u njezinu članku 6. (vidjeti u tom smislu presude od 2. ožujka 2023., Norra Stockholm Bygg, C-268/21, EU:C:2023:145, t. 43. i od 11. srpnja 2024., Meta Platforms Ireland (predstavničko djelovanje), C-757/22, EU:C:2024:598, t. 49. i navedenu sudsku praksu).

47 Konkretnije, što se tiče odnosa između članka 88. OUZP-a i drugih odredbi te uredbe, Sud je istaknuo, osobito s obzirom na njezinu uvodnu izjavu 8., da, bez obzira na eventualno postojanje „preciznijih pravila" koja su države članice donijele na temelju članka 88. stavka 1. navedene uredbe, svaka obrada osobnih podataka mora poštovati obveze koje proizlaze iz odredbi poglavlja II. i III. te uredbe kao i, konkretno, njezinih članaka 5. i 6. (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 67. do 71.).

48 Isto tako, obveze koje proizlaze iz članka 9. OUZP-a moraju se poštovati prilikom svake obrade osobnih podataka obuhvaćene tom uredbom, uključujući „preciznija pravila" donesena na temelju njezina članka 88. stavka 1. Naime, taj članak 9., koji uređuje obradu u njemu navedenih posebnih kategorija osobnih podataka, nalazi se u poglavlju II. navedene uredbe, kao i njezini članci 5. i 6., čiji se zahtjevi uostalom mogu kumulirati sa zahtjevima koji proizlaze iz navedenog članka 9. (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2023., Krankenversicherung Nordrhein, C-667/21, EU:C:2023:1022, t. 73., 77. do 79.). Štoviše, to je tumačenje u skladu sa svrhom istog članka 9., a to je osigurati pojačanu zaštitu od obrada koje, zbog posebne osjetljivosti odnosnih podataka, mogu predstavljati osobito teško miješanje u temeljna prava osoba ispitanika (vidjeti u tom smislu presudu od 4. listopada 2024., Lindenapotheke, C-21/23, EU:C:2024:846, t. 89. i navedenu sudsku praksu).

49 Stoga, u slučaju da pravo države članice sadržava „preciznija pravila" u smislu članka 88. stavka 1. OUZP-a, obrada osobnih podataka obuhvaćena tim pravilima ne treba poštovati samo uvjete iz stavaka 1. i 2. tog članka, nego i uvjete postavljene u člancima 5., 6. i 9. te uredbe, kako ih tumači sudska praksa Suda.

50 S obzirom na prethodno navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 88. stavke 1. i 2. OUZP-a treba tumačiti na način da nacionalna odredba čiji je predmet obrada osobnih podataka za potrebe radnih odnosa i koja je donesena na temelju članka 88. stavka 1. te uredbe mora imati za učinak obvezivanje svojih adresata da poštuju ne samo zahtjeve koji proizlaze iz članka 88. stavka 2. navedene uredbe nego i one koji proizlaze iz njezina članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2.

Drugo pitanje

51 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 88. stavak 1. OUZP-a tumačiti na način da, kada je kolektivni ugovor obuhvaćen područjem primjene te odredbe, margina prosudbe kojom stranke tog ugovora raspolažu za utvrđivanje „nužnosti" obrade osobnih podataka u smislu članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe ima za učinak sprječavanje nacionalnog suda da u tom pogledu provede cjelovit sudski nadzor.

52 Najprije valja podsjetiti na to da, kao što je to istaknuto u točki 41. ove presude, države članice koje koriste mogućnost koja im je dodijeljena člankom 88. OUZP-a moraju koristiti svoju marginu prosudbe pod uvjetima i ograničenjima predviđenima odredbama te uredbe i stoga osigurati da se „preciznijim pravilima" koja su unijele u svoj nacionalni pravni poredak ne dovode u pitanje sadržaj i ciljevi navedene uredbe. Ta pravila moraju imati za cilj, među ostalim, jamčenje visoke razine zaštite temeljnih prava i sloboda zaposlenika u pogledu obrade njihovih osobnih podataka kontekstu zaposlenja.

53 Što se tiče opsega sudskog nadzora koji se može provesti u pogledu takvih posebnih pravila, Sud je već presudio da je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak, koji je jedini nadležan za tumačenje nacionalnog prava, da ocijeni poštuju li se navedenim pravilima uvjeti i ograničenja koji su propisani posebice člankom 88. OUZP-a. U skladu s načelom nadređenosti prava Unije, u slučaju da taj sud utvrdi da se odnosnim nacionalnim odredbama ne poštuju ti uvjeti i ograničenja, dužan je navedene odredbe izuzeti iz primjene. Ako ne postoje preciznija pravila kojima se poštuju zahtjevi iz tog članka 88., obrada osobnih podataka u kontekstu zaposlenja izravno se uređuje tom uredbom (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 2023., Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, t. 80., 82. do 84. i 89.).

54 Ta razmatranja vrijede i za stranke kolektivnog ugovora iz članka 88. OUZP-a, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku. Naime, kao što je to Komisija u biti istaknula u svojim pisanim očitovanjima, stranke kolektivnog ugovora moraju imati marginu prosudbe jednaku onoj koja se priznaje državama članicama, osobito u pogledu njegovih ograničenja, s obzirom na to da „preciznija pravila" iz stavka 1. tog članka 88. mogu, među ostalim, proizlaziti iz kolektivnih ugovora. U uvodnoj izjavi 155. te uredbe također se navodi da takva pravila mogu biti predviđena pravom država članica ili kolektivnim ugovorima, uključujući „[sporazume između poslodavca i radničkog vijeća]".

55 Stoga, neovisno o margini prosudbe koju članak 88. OUZP-a ostavlja strankama kolektivnog ugovora, sudski nadzor koji se provodi u pogledu takvog ugovora mora se, poput onog koji se odnosi na nacionalno pravno pravilo doneseno na temelju te odredbe, moći bez ograničenja odnositi na poštovanje svih uvjeta i ograničenja propisanih odredbama te uredbe za obradu osobnih podataka.

56 Nadalje, valja pojasniti da takav sudski nadzor treba konkretnije biti usmjeren na provjeru „nužne" obrade takvih podataka u smislu članaka 5., 6. i 9. OUZP-a. Drugim riječima, njegov članak 88. ne može se tumačiti na način da stranke kolektivnog ugovora raspolažu diskrecijskom ovlašću koja bi im omogućila da uvedu „preciznija pravila" koja dovode do manje stroge primjene ili čak isključivanja navedenog zahtjeva nužnosti.

57 Točno je da su, kao što su to u biti primijetili sud koji je uputio zahtjev i Irska, stranke kolektivnog ugovora općenito u dobrom položaju da ocijene je li obrada podataka nužna u konkretnom profesionalnom okviru jer te stranke obično posjeduju opsežna znanja o potrebama svojstvenima području zapošljavanja i predmetnom sektoru djelatnosti. Međutim, takav postupak ocjene ne smije dovesti do upuštanja navedenih strana u kompromise, bilo zbog ekonomskih ili praktičnih razloga, koji bi mogli neopravdano ugroziti cilj OUZP-a koji se sastoji od osiguravanja visoke razine zaštite temeljnih prava i sloboda zaposlenika u pogledu obrade njihovih osobnih podataka.

58 Stoga tumačenje članka 88. OUZP-a prema kojem nacionalni sudovi ne mogu provesti potpuni sudski nadzor u pogledu kolektivnog ugovora, osobito kako bi provjerili utvrđuje li se obrazloženjima koje su iznijele stranke tog ugovora nužnost obrade osobnih podataka koja iz njega proizlazi, nije u skladu s tom uredbom, s obzirom na cilj zaštite naveden u prethodnoj točki ove presude.

59 Naposljetku, valja naglasiti da, u slučaju da nacionalni sud pred kojim je pokrenut postupak nakon svojeg nadzora utvrdi da određene odredbe predmetnog kolektivnog ugovora ne poštuju uvjete i ograničenja propisana OUZP-om, tada je dužan izuzeti iz primjene te odredbe, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 53. ove presude.

60 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 88. stavak 1. OUZP-a treba tumačiti na način da, kada je kolektivni ugovor obuhvaćen područjem primjene te odredbe, margina prosudbe kojom stranke tog ugovora raspolažu za utvrđivanje „nužnosti" obrade osobnih podataka u smislu članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe ne sprječava nacionalni sud da u tom pogledu provede cjelovit sudski nadzor.

Treće pitanje

61 Uzimajući u obzir odgovor dan na drugo pitanje, nije potrebno odgovoriti na treće pitanje.

Troškovi

62 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

1. Članak 88. stavke 1. i 2. Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka)

treba tumačiti na način da:

nacionalna odredba čiji je predmet obrada osobnih podataka za potrebe radnih odnosa i koja je donesena na temelju članka 88. stavka 1. te uredbe mora imati za učinak obvezivanje svojih adresata da poštuju ne samo zahtjeve koji proizlaze iz članka 88. stavka 2. navedene uredbe nego i one koji proizlaze iz njezina članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2.

2. Članak 88. stavak 1. Uredbe 2016/679

treba tumačiti na način da:

kada je kolektivni ugovor obuhvaćen područjem primjene te odredbe, margina prosudbe kojom stranke tog ugovora raspolažu za utvrđivanje „nužnosti" obrade osobnih

podataka u smislu članka 5., članka 6. stavka 1. i članka 9. stavaka 1. i 2. te uredbe ne sprječava nacionalni sud da u tom pogledu provede cjelovit sudski nadzor.

Potpisi